

Először csak titoktartást és munkát jelent, aztán az élet megrövidítését ugyan, de ezt enyhíti a közösségre találás. Az utolsó történetben a legnyíltabb az evangéliumi háttér, ám itt magányosan kell vállalni a sorsot az ismeretlen jövőbe indulónak.

A három betét az írói beszédmód szerint is elkülönül. Az első egy irodalom előtti (kémjelentés, Mikes levelei), a második (Thomas Mannra, illetve a mesére utaló) irodalmi, a harmadik egy irodalom utáni (film) kommunikációs formát használ fel.

A *Triptichon*ban az élet lényege az állandó alakulás, a „vonzások és taszítások harmóniája”. Az állandó történés mégis „harmonikus”: felsőbb rendet sugall. Az elhivatott ember ezért olyan, amilyennek leírtuk: állandó készenlét és belső szabadság párosul benne valami eredendő létbizalommal. A valóság teljességét a regény szerint csak a művészet képes kifejezni, mivel a valóság dinamikáját és személyességét is megőrzi: „a művészet nagyobb felség, mint a metafizika. [...] a végső választ az esztétikai titok rejti magában.”

Fehér Béla utolsó (?) művével mintegy *Az ember tragédiája* újkori színeit újraírva zárja le regényeken átnyúló családtörténetét.

STURM LÁSZLÓ

(*Európa Kiadó, Bp., 2001. 312 o. 1700 Ft*)

Antal István – Pauer Gyula: *Pauer-versek és -írások*

A kötetben összegyűjtött, nyomtatásban először megjelenő szövegek keletkezésük idejét tekintve rendkívül tág, csaknem öt évtizednyi időszakot fognak át. A szövegek kötetbeli egymásutánja azonban nem időbeli rendet követ; elrendezésük folyamatosan egymásra vonatkoztatja őket. Pauer Gyula szövegeit Antal István kommentárjai szakítják meg, melyek azonban nem követik a szövegek sorrendjét, s így bizonyos önállóságra tesznek szert. A kötet folytonos előre- és hátralapozásra ösztönzi olvasóját, s a szövegek összetartozásának jelzéseire teszi figyelmessé. Az egyes szövegekkel párhuzamosan, a lapok alján a kötet egészén üzenettrögzítőről származó mondattörédek futnak végig, mintegy megkettőzve, de egyben össze is fogva a könyvet.

Pauer Gyula versei elsősorban azon költői kezdeményezésekhez látszanak kötődni, melyek a hetvenes-nyolcvanas években a lefokozottság, a köznapiság, a költőietlenség eszközeivel élve szakítottak a vallomásosság és a képvisleti líra hivatalos beszédformáival, s a hagyományos versszerűség megbontását újfajta személyességgel párosították. Pauer versei a köznapiság funkció betöltő szövegtípusok irányában nyitják meg az irodalmi műfajokat.

Hol a köznapi, „talált” szövegekhez társul – kötetbeli elrendezésük révén – az irodalmiság attribútuma, hol a versként megjelenő szövegek alkalmazják a megszólalás nem irodalminak tekintett formáit (többnyire a levél vagy a pár soros üzenet „műfaját”). A versek jelenetkerete gyakran a megírás privát eseményét is „rögzíti”. A szövegek mindennapi használatát felidézve a versek egyben a műalkotás egyszeri, cselekvésszerű jellegét teszik hangsúlyossá.

A versek színvonalra azonban korántsem tekinthető egyenletesnek: a kötetben nem ritkák az irodalmilag alig megformált, az alkalmosság benyomását keltő szövegek sem. Sikerültebbnek azok a darabok mondhatók, melyeket nem egyes tartalmak pusztán „kimondása”, inkább a közlés nyelvi-irodalmi feltételrendszere érdekel. Azok tehát, melyek hatásukat a megformáltság – nem feltétlen „hagyományos”, de igényességre törő – módjában igyekeznek megalapozni. Így például az *1991. okt. 4.* című vers, mely egyszerre utal vissza a kötetet nyitó *Halványlilaképre*, és idéz fel egy tággabb költészettörténeti hagyományt (Ady *Sírni, sírni, sírni* című versét, de akár még Kölcsey *Elfojtódását* is). Az ironia forrása itt abban van, hogy a megírás személyes, egyszeri pillanatának formális jelzését a jelölő közeg nem közvetíti, nyomdatechnikailag nem jeleníti meg. A megformálás versszerűtlen jellege ugyanakkor

nem pusztán ironikus hatást kelt, de egyben – a beszéd szaggatottságát sugallva – mintegy a hangzás közegével „helyettesíti” a kézírás személyes „médiumát”: „Nem akármilyen nap ez a mai / Lila tintával írok. Satöbbi... / Nem akármilyen / Nap ez a mai! / Eltemettük Zolit... Nem akármilyen / Ember volt! Nem akármilyen / Sírva sírással sírok. Satöbbi...”

KÉKESI ZOLTÁN

(*Magyar Műhely Kiadó, Bp., 2002.*)

Mészáros Ottó: *Poemateria*

Mészáros Ottó felvidéki költő és performanszművész pályájának kezdete szinte egybeesik az 1983-ban alapított IRÓDIA indulásával. A civil kezdeményezés nyomán létrejött és hatalmilag elnyomott, nemzedéki jegyeiktől sem mentes alkotói fórum köré az akkori Csehszlovákia fiatal magyar költői, írói és irodalomtörténészei tömörültek. Az addigi gyakorlattól eltérően nem a *couleur locale*-ból, illetve a kisebbségi léthelyzetből és értékrendből indultak ki, hanem nemzetközi mércékhez kívántak igazodni, olyan egyetemes előképeket tartva követendőnek, mint az onnan elszármazott Kassák